

Ringsaker kommune
Postboks 13
2381 Brumunddal

postmottak@ringsaker.kommune.no

JORDVERNALLIANSEN I INNLANDET

HØYVANGVEGEN 40, BLÆSTAD

2322 RIDABU

TLF: 62 55 53 10

EPOST: INNLANDET@JORDVERN.NO

NETT: WWW.JORDVERN.NO/INNLANDET

23.08.23

Høringsuttalelse – jordvernstrategi for Ringsaker kommune

Jordvernalliansen i Innlandet er dannet av en rekke organisasjoner innen landbruk, miljø og fagbevegelse, og arbeider for bevaring av dyrket mark og matjord, og mot en stadig forverring av norsk sjølforsyningsgrad og matsikkerhet. Alliansen består blant annet av LO Innlandet, Naturvernforbundet, Bondelaget, Natur og Ungdom, Bonde- og Småbrukarlaget, Kokkenes Mesterlaug og Bygdeungdomslaget.

Innledningsvis vil vi påpeke noen viktige fakta. I perioden fra KOSTRA-rapporteringen startet fram til i dag (2005 – 2022), er Ringsaker den 5. verste kommunen i landet når det gjelder omdisponering av dyrket mark. Kommunen er kun «slått» av Trondheim, Sola, Melhus og Sandnes. Det er derfor på høy tid med en holdningsendring til arealbruken i Ringsaker.

FNs organisasjon for mat og landbruk, FAO, har nylig anslått at mellom 700 og 820 millioner mennesker i verden lider under mangel på mat. På det afrikanske kontinentet anslår en at 20% av befolkningen (ca. 280 millioner) sulter, mens antallet i Asia anslås til 425 millioner. Dette viser behovet for at vi bør være mest mulig selvforsynte i Norge, og med en stadig voksende befolkning internasjonalt må vi både ivareta den gode matjorda vi har, og i tillegg drive aktiv nydyrking.

Stortinget har i sommer vedtatt en ny nasjonal jordvernstrategi, hvor det nye målet nå skal være at maksimalt 2.000 dekar dyrket mark omdisponeres årlig. Målet skal nås innen 2030. I 2021 ble det nasjonale jordvernmålet satt til 3.000 dekar dyrket mark i årlig omdisponering, mens målet tidligere lå på maksimalt 4.000 dekar. Omdisponeringen skal dermed betydelig ned de neste åra. Kommunene har en sentral rolle i oppfølgingen av strategien. Denne kraftige innstramningen må få konsekvenser for all kommunal og regional arealplanlegging, samt for overordnede kommunale- og regionale planverk.

Jordvernalliansen er derfor svært tilfreds med at Ringsaker kommune nå skal vedta en egen jordvernstrategi. Selv om denne strategien ikke vil være juridisk bindende for kommunen, forventer vi at den legges til grunn i alle arealsaker, byggesaker og landbruksforvaltning i framtida.

Norsk Nærings- og
Nytelsesmiddelarbeiderforbund

Faktadelen av rapporten framstår som et svært godt gjennomarbeidet dokument, som på en forholdsvis oversiktlig måte beskriver dagens situasjon for arealbruken i kommunen. Her er det lagt ned mye tid og ressurser på å beskrive arealutviklingen fra 2002 fram til i dag. Analysen viser at om lag 4.100 dekar fylldyrka jord er fysisk nedbygd i 20-års perioden. Dette er nesten det dobbelte av KOSTRA-rapportert omdisponert dyrka jord etter plan- og bygningsloven og jordloven (ca. 2.200 dekar i perioden 2005 - 2022). Det er for oss overraskende at det faktisk nedbygde arealet er så mye høyere enn det som framkommer i KOSTRA-rapporteringen. Av disse vel 4.100 dekarene, har ca. 1.400 dekar gått til samferdsel, mens nær 1.000 dekar er brukt til bolig og annen næring/handel. Dette er svært høye tall. Og når vi i tabell 1 (side 15) ser at det ligger inne ytterligere 1.200 dekar i framtidig omdisponering i kommuneplaner og reguleringsplaner til bolig, annen næring/handel og samferdsel, viser dette at det er på høy tid med en større bevisstgjøring og aktsomhet for jordvern i Ringsaker kommune.

Jordvernalliansen skulle derfor ønske, med bakgrunn i ovennevnte tall, at strategien får et enda tydeligere hovedmål enn det som framkommer i kapitlet «Mål for vern av dyrka og dyrkbar jord i Ringsaker». Hovedmålet lyder: «*Dyrka jord skal skjermes mot utbygging og [omdisponering skal] bare aksepteres når inngrep er nødvendig og riktig i forhold til storsamfunnets behov og bedre enn andre alternative løsninger*». Vi mener at hovedmålet bør være en nullvisjon for nedbygging av dyrka jord. Slik det framstilles her, gir uttrykket «*nødvendig og riktig i forhold til storsamfunnets behov*» alt for stor mulighet for vide tolkninger av hva som kan nedbygges.

Avsnittet om «Ambisjon» synes vi imidlertid er bra, sjøl om uttrykket «begrense» i 1. setning burde byttes ut med «unngå». Vi liker spesielt godt setningen om dyrkbar jord («*God dyrkbar jord i områdene med klimaforutsetninger for korndyrking må også beskyttes mot nedbygging*»). Dette avgrensar på en fin måte hvilke arealer med dyrkbar jord som er viktig å beskytte mot nedbygging. Dette vil spesielt komme til anvendelse i de store pressområdene, f.eks. aksene Brumunddal – Nydal – Hamar.

Kapitlet med «Strategier/delmål» synes vi i hovedsak har mange gode formuleringer for å begrense nedbygging. Vi vil likevel kommentere noen av punktene vi synes er for vage eller problematiske. Pkt. 1.2 om arealer med dyrka mark innenfor byer og tettsteder må avgrensas tydeligere. Vi er skeptiske til å ha som strategi at slike arealer kan vurderes for utbygging. Det bør i så fall defineres hva som er innenfor by/tettsted. Vi tenker her spesielt på Moelv, hvor det de neste ti-åra må forventes et stort utbyggingspress i forbindelse med sykehusbyggingen. Pkt. 2 omfatter tilbakeføring av allerede regulerte dyrka arealer. Her bør en være tydeligere på å gi en frist for utbygging før arealene skal tilbakeføres til LNF. Dette vil også være i tråd med brev fra LMD/KDD i mars 2022, med oppfordring til kommunen om å tilbakeføre avsatte

DISSE ORGANISASJONENE DELTAR I JORDVERNALLIANSEN I INNLANDET REGIONALT ELLER PÅ FYLKESNIVÅ:

arealer. I pkt. 2 er vi også skeptiske til å tillate utveksling av arealer avsatt til utbyggingsformål. Dette reduserer ikke nedbyggingen – det bare flytter den til et annet areal.

Strategiene i pkt. 3 og 4 synes vi er greie, og noe vi kan stille oss bak. Pkt. 5 omhandler krav om gjenbruk av matjord, når nedbygging er vedtatt og uunngåelig. Det er bra at det skal stilles krav om et matjordregnskap, der internt behov skal beskrives, og at det stilles krav om at matjordoverskuddet skal gjenbrukes i nydyrking eller jordforbedring. Vi mener det i tillegg må tydeliggjøres i eget pkt. 5.3, hvordan matjorda må håndteres. Det kan være svært stor variasjon i tykkelsen på matjordlaget. En vellykket jordflytting fordrer god fagkunnskap, og flytting og gjenbruk må innbefatte, og ta hensyn til, at matjorda kan bestå av flere sjikt (lag) som må håndteres separat.

Kapitlet om «Aktuelle virkemidler og tiltak» inneholder mange gode formuleringer og forslag til hvordan begrense nedbygging av dyrka og god dyrkbar jord, sjøl om vi synes mange av formuleringene blir litt vage. Det kan muligens tolkes i en kontekst av at jordvernstrategien ikke er juridisk bindende. F.eks. synes vi det blir for svakt/vagt at en skal *vurdere* å utarbeid prosesskrav for oppfølging av jordvernstrategien hvis den viser seg å ikke ha tilstrekkelig effekt. Likedan skal en *vurdere* å utarbeide metode for matjordregnskap. Å *vurdere* er ikke forpliktende nok – en bør samtidig med implementering av strategien utarbeid klare retningslinjer for hvilke krav som stilles, både prosesskrav og konkrete krav til en matjordplan.

Siste avsnitt i dette kapitlet om å revurdere tidligere avsatte utbyggingsområder bør konkretiseres med klare frister for hvor lenge et areal kan være avsatt i en kommuneplan før det må utbygges, evt. tilbakeføres til LNF. Kravet bør være et konkret antall år. En må allerede nå, i den pågående prosessen med kommunens arealplan, ta ut områder som er avsatt før 2014, hvor regulering ennå ikke er igangsatt. Dette må gå automatisk, uten videre prosess. Vi minner om at svært mye har skjedd med innstramming av jordvernmålet i åra etter 2014, når forrige arealplan ble vedtatt.

Avslutningsvis vil vi kommentere noen punkter i «Føringer for kommunal jordvernstrategi» og «Situasjonsbeskrivelse i Ringsaker». I avsnittet om «Nasjonal jordvernstrategi» (side 8) står det at den nyeste jordvernstrategien er fra 26.05.2023. Det korrekte er at denne ble vedtatt i Stortinget 16.06.2023, i forbindelse med jordbruksoppgjøret. Videre står det i siste setning i dette avsnittet at jordvernmålet fra 2021 på 3.000 dekar ble nådd i 2021. Dette er for så vidt korrekt, men en bør også nevne at i 2022 ble målet **ikke** nådd, da omdisponeringen dette året var 3.510 dekar dyrka jord (SSB – KOSTRA). Dette for å vise at om en når målet ett år, er det ingen automatikk i at en oppnår målet videre framover.

DISSE ORGANISASJONENE DELTAR I JORDVERNALLIANSEN I INNLANDET REGIONALT ELLER PÅ FYLKESNIVÅ:

JORDVERNALLIANSEN I INNLANDET
HØYVANGVEGEN 40, BLÆSTAD
2322 RIDABU
TLF: 62 55 53 10
EPOST: INNLANDET@JORDVERN.NO
NETT: WWW.JORDVERN.NO/INNLANDET

I kapitelet om «Situasjonsbeskrivelse» er det en tabell 1 på side 15. Tabellen bør etter vår mening utvides med minst en linje. Hvis en leser tabellen slik den står, uten å lese teksten under, kan en lett få inntrykk av at landbrukets egen nedbygging står for over halvparten av faktisk nedbygging (2.275 dekar). Vi mener landbrukets egen nedbygging bør få en egen linje i tabellen, og at det settes inn en ny linje med «Annet» til slutt. På denne måten vil en adressere landbrukets egen nedbygging tydeligere, samtidig som en erkjenner at det ikke er mulig å fordele all nedbygging på riktig arealformål uten en dypere analyse. Det er vanskelig for oss å mene noe konkret om metodebruken i analysen som er gjort. Utfra egne erfaringer og betraktninger fra tidligere, mener vi det er grunn til å anta at datagrunnlaget i «gamle» arealressurskart fører til en metodefeil som er større enn «minst 300 dekar», som det står i rapporten.

Helt til slutt vil Jordvernalliansen påpeke viktigheten av at jordvernstrategien for Ringsaker får en grundig politisk behandling. Vi tar det for gitt at det er det nye kommunestyre som skal vedta strategien. Det er svært viktig at de som skal styre arealpolitikken i neste kommunestyreperiode har et eierskap til, og forståelse av, hvor viktig jordvernstrategien er for alle arealplansaker i Ringsaker.

Vi ønsker lykke til videre med dette svært viktige arbeidet, og Jordvernalliansen stiller gjerne opp i en ressursgruppe i den videre behandlingen, og ikke minst oppfølgingen, av den kommunale jordvernstrategien.

Med vennlig hilsen arbeidsutvalget i Jordvernalliansen i Innlandet,

Elektronisk godkjent, uten underskrift

Lars Opsal jr	Odd Erik Kokkin	Stephan Viehmann	Lars Arne Mjørhund
Innlandet Bondelag	LO i Innlandet	Naturvernforbundet i Innlandet	Innlandet Bondelag

DISSE ORGANISASJONENE DELTAR I JORDVERNALLIANSEN I INNLANDET REGIONALT ELLER PÅ FYLKESNIVÅ:

NATURVERNFORBUNDET – INNLANDET BONDELAG – INNLANDET NATUR OG UNGDOM – LO INNLANDET – KOKKENES MESTERLAUG HEDOPP
NORSK NÆRINGS- OG NYTELSESMIDDELARBEIDERFORBUND – BONDE- OG SMÅBRUKARLAGET – BYGDEKVINNELAGET
INTERNASJONAL KVINNELIGA FOR FRED OG FRIHET AVDELING HEDMARK/OPPLAND – BYGDEUNGDOMSLAGET
NORGES MILJØVERNFORBUND REGION ØSTLANDET